

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.1.47>

GŁÓWNE KIERUNKI MODERNIZACJI POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE SPECJALNYCH REŻIMÓW GOSPODARCZYCH

Stanislav Sieriebriak

kandydat nauk prawnych, docent,

docent Katedry Prawoznawstwa

Wschodnioukraińskiego Uniwersytetu Narodowego imienia Wołodymyra Dala (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0001-7207-594X

sieriebriak1@gmail.com

Adnotacja. W artykule zbadano istotę procesu modernizacji polityki państwa w zakresie funkcjonowania specjalnych reżimów gospodarczych. Stwierdzono, że stan regulacji prawnej mechanizmu prowadzenia działalności gospodarczej w naszym państwie nie odpowiada współczesnym potrzebom. Wyróżniono etapy modernizacji podejść do prawnej regulacji stosunków w dziedzinie gospodarki od momentu ogłoszenia niepodległości Ukrainy. Udowodniono aktualność stosowania środków antykrzysowej regulacji gospodarki, wynikających z pandemii i działań wojskowych na terytorium Ukrainy. Zbadano kluczowe kierunki polityki państwa w zakresie regulacji prawnych specjalnych reżimów gospodarczych. Określono system normatywno-prawnego zapewnienia polityki państwa w dziedzinie gospodarki na różnych etapach rozwoju gospodarczego kraju. Przeanalizowano akty prawne, które zostały przyjęte w warunkach działania reżimu prawnego stanu wojennego, mające na celu stabilizację sytuacji w systemie gospodarczym naszego państwa.

Zaproponowano szereg kierunków mających na celu poprawę polityki państwa w zakresie regulacji prawnych specjalnych reżimów prowadzenia działalności gospodarczej, biorąc pod uwagę istniejące doświadczenie europejskie, a także aktualną sytuację w Ukrainie.

Słowa kluczowe: Reżim specjalny, polityka regionalna państwa, strategie rozwoju terytorialnego, terytoria odbudowy, regionalne bieguny wzrostu, terytoria o specjalnych warunkach rozwoju, terytoria zrównoważonego rozwoju.

THE MAIN DIRECTIONS OF MODERNIZATION OF THE STATE POLICY IN THE FIELD OF SPECIAL ECONOMIC REGIMES

Stanislav Sieriebriak

PhD in Law, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Law

Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0001-7207-594X

sieriebriak1@gmail.com

Abstract. The article examines the essence of the process of modernization of state policy in the sphere of the functioning of special economic regimes. It was found that the state of legal regulation of the mechanism of economic activity in our country does not meet the needs of today. The stages of modernization of approaches to the legal regulation of relations in the sphere of economy since the declaration of Ukraine's independence have been singled out. The relevance of the use of means of anti-crisis regulation of the economy, caused by the pandemic and military operations on the territory of Ukraine, has been proven. Directions for improving state policy in the field of legal regulation of special modes of economic activity are proposed.

Key words: special regime, regional policy of the state, territorial development strategies, territories of recovery, regional growth poles, territories with special conditions for development, territories of sustainable development.

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СПЕЦІАЛЬНИХ РЕЖИМІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Станіслав Сєрєбряк

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри правознавства

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0001-7207-594X

sieriebriak1@gmail.com

Анотація. У статті досліджено сутність процесу модернізації політики держави у сфері функціонування спеціальних режимів господарювання. З'ясовано, що стан правового регулювання механізму здійснення господарської

діяльності в нашій державі не відповідає потребам сьогодення. Виокремлено етапи модернізації підходів щодо правового регулювання відносин у сфері господарювання з моменту проголошення незалежності України. Доведено актуальність застосування засобів антикризового регулювання економіки, зумовлено пандемією та військовими діями на території України. Досліджено ключові напрямки державної політики у сфері правового регулювання спеціальних режимів господарювання. Визначено систему нормативно-правового забезпечення державної політики у сфері господарювання на різних етапах економічного розвитку країни. Проаналізовано нормативно-правові акти, які були прийняті в умовах дії правового режиму воєнного стану, спрямовані на стабілізацію ситуації в економічній системі нашої держави.

Запропоновано низку напрямів, спрямованих на вдосконалення державної політики у сфері правового регулювання спеціальних режимів здійснення господарської діяльності, з урахуванням наявного європейського досвіду, а також поточної ситуації в Україні.

Ключові слова: спеціальний режим, регіональна політика держави, стратегії територіального розвитку, території відновлення, регіональні полюси зростання, території з особливими умовами для розвитку, території сталого розвитку.

Вступ. Загальновідомо, що підґрунтям для процвітання будь-якої держави є стан її економічної системи. Чим сильнішою є ця сфера – тим більш міцною є й сама країна, більш адаптованою до різноманітних викликів. Яскравим прикладом цьому слугує діяльність країн «Великої сімки», членами якої є високорозвинені держави світу – США, Японія, Німеччина, Британія, Франція, Італія, Канада. В умовах дії періоду майже трирічних карантинних обмежень в Україні, повномасштабної війни необхідна переорієнтація та перезапуск всієї економічної системи. Основний виклик сьогодні – пошук засобів для відновлення держави, пошук інвесторів (як внутрішніх, так і зовнішніх), а також підтримка підприємництва в країні. Це все можливо при створенні ефективних спеціальних режимів провадження господарської діяльності.

Сучасний стан правового регулювання функціонування правових режимів здійснення господарської діяльності в Україні є вкрай незадовільним. Як мінімум через те, що механізм правового регулювання є недосконалим і відповідно мета регулювального впливу не досягається. Саме тому необхідно змінювати концептуально підходи до процедури запровадження спеціальних режимів здійснення господарської діяльності. Тому головною *метою* цієї наукової праці є визначення основних напрямів модернізації державної політики у галузі спеціальних режимів господарювання на сучасному етапі функціонування Української держави. До *основних завдань*, поставлених автором при розкритті цієї проблематики, слід віднести наступні: 1) визначення основних напрямів державної політики щодо запровадження спеціальних режимів здійснення господарської діяльності на території України; 2) проаналізувати основні проблеми запровадження спеціальних режимів господарювання; 3) проаналізувати чинне та перспективне законодавство у сфері спеціальних режимів господарювання; 4) виокремити перспективні напрямки реформування державної політики у сфері спеціальних режимів господарювання.

Матеріали і методи досліджень. Увага цього дослідження зосереджена на моделюванні нових напрямків державної політики у галузі створення та ефективного функціонування спеціальних режимів господарювання. Це можливе завдяки ретроспективному аналізу етапів правового регулювання економіки України. В окремих випадках має місце порівняльно-правовий аналіз розвитку правового регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності в інших державах, передусім, континентальній Європі. Проте основний акцент зроблено на законодавстві України. Переважно застосовано метод моделювання щодо опису нових напрямів державної політики у вищезазначеній сфері. Проте ціла низка питань цього дослідження були розглянуті за допомогою застосування методу аналізу. В цілому, там, де це було прийнятним, зроблено окремі узагальнення стосовно підходів до досліджуваної проблематики.

Питання державної політики у сфері функціонування спеціальних режимів господарювання було присвячено низку праць вчених. Так, проблемам впливу війни на економіку України присвячено праці J. Josephs (Ukraine war is economic catastrophe, warns World Bank, 2022), Winck B. (The Russia-Ukraine conflict could shake up the global balance of power in 3 big ways, 2022), а також звіти найбільших міжнародних організацій (зокрема, Organisation for Economic Co-operation and Development Economic Outlook, Interim Report March 2022 Economic and Social Impacts and Policy Implications of the War in Ukraine, 2022). Питанню визначення правового режиму господарювання, його видів та особливостей були присвячені праці О.Р. Зельдіної (Теоретичні аспекти спеціального режиму господарювання, 2007), зміст поняття «спеціальний правовий режим господарювання» розглядався Матвєєвою (Спеціальний режим господарювання: поняття і види 2018), проблемами реалізації державної політики у сфері господарювання займались В.А. Устименко, Р.А. Джабраїлов (Сучасний стан та проблеми реалізації державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності, 2021), окремі види спеціальних режимів господарювання, а також основні напрями державної політики щодо їх правового регулювання проаналізовані в роботах таких вчених, як: Ю.Є. Атаманова (Правові засоби здійснення державної інноваційної політики, 2006), В.Е. Вакім (Методологія формування спеціального режиму інноваційної діяльності: постановка проблеми, 2017), О.М. Давидюк (Правова природа технології як об'єкта господарських відносин, 2013), В. В. Чайковська (Правовий режим зовнішньоекономічної діяльності, 2014); окремі питання антикризового регулювання проаналізовані у працях А.А. Олешко (Концептуальні засади антикризового регулювання національної економіки, 2012). Незважаючи на беззаперечну цінність вищенаведених праць вчених, слід констатувати, що їхні праці не містять положень щодо сучасного стану правового регулювання економічних відносин

та створення сприятливого для підприємців у вигляді спеціальних режимів господарювання. Тому вважаємо необхідним запропонувати нові підходи до регулювання режимів господарювання з урахуванням викликів сьогодення.

Результати та їх обговорення. Здійснене дослідження дозволило виявити основні чинники, які негативно впливають на ефективність функціонування спеціальних режимів господарювання. Детальний аналіз сучасної ситуації в Україні обумовив виокремлення напрямів удосконалення державної політики у галузі спеціальних режимів господарської діяльності з урахуванням поточних викликів. Надалі нами послідовно подані результати авторського дослідження цих аспектів.

I. Етапи трансформації державної політики у сфері спеціальних режимів господарювання.

Варто акцентувати увагу на тому, що питання переформатування економічної системи, адаптація економіки та концептуальних засад її побудови до реальних відносин – це не нова ситуація для нашої держави. Так, досвід переходу на іншу модель економічної побудови українського суспільства у нас вже є. Держава пройшла наступні етапи такої перебудови (Модернізація системи державної підтримки суб'єктів господарювання в Україні, 2013: 4, 6). Насамперед, це етап, коли у законодавстві України превальювали принципи адміністративно-командної системи побудови економіки. Це було перше десятиліття становлення незалежної української держави, тобто 1991–2000 роки. У цей час акцент в регулюванні економічних відносин був на наданні прямої бюджетної підтримки суб'єктам господарювання.

Другий етап – це етап розбудови системи державної підтримки суб'єктів господарювання в 2001–2005 роках. У цей період характерним було впровадження вже програмно-цільового методу бюджетного процесу, а також відбулась певна модернізація форм державної підтримки. Так, зокрема у 2004 році було прийнято Закон України «Про державні цільові програми». Це відбулось після прийняття Цивільного та Господарського кодексів у 2003 році. Цей нормативно-правовий акт визначив основні механізми щодо розробки, процедури затвердження та порядку виконання державних цільових програм, а також їх види (Про державні цільові програми: 2004).

У 2003 році також було прийнято вкрай важливий нормативно-правовий документ – Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності». Цим документом було запроваджено механізм оприлюднення проектів регуляторних актів з метою одержання зауважень і пропозицій, який є складовою забезпечення здійснення державної регуляторної політики.

У 2005-2010 роках був такий етап регулювання економічних відносин, коли акцент робився саме на інтеграції у міжнародну економічну систему. Саме тоді було проведено основне скорочення програм державної підтримки суб'єктів господарювання. Фактично мова йде про «знецінення» спеціальних режимів провадження господарської діяльності. Як вірно відзначають аналітики, саме незавершеність модернізації негативно позначилася як на потенціалі структурної перебудови економіки, так і на формуванні відповідного політичного та управлінського досвіду усіх зацікавлених сторін у справі державної підтримки: органів влади, галузевих асоціацій, лобістів, підприємств (Модернізація системи державної підтримки суб'єктів господарювання в Україні, 2013: 6).

З прийняттям Податкового кодексу України у 2011 році в нашій державі розпочався новий етап змін у сфері правового регулювання господарських відносин. І цей етап тривав аж до 2020 року. У цей період відбулись позитивні зрушення у царині правового регулювання господарської діяльності, оскільки було систематизовано (хоч і не до кінця) підстави надання суб'єктам господарювання державної підтримки. Не останню роль зіграв і прийнятий у цей час Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» та Державній програмі активізації розвитку економіки на 2013–2014 роки.

У 2014 році частина території української держави була анексована з боку Російської Федерації. Тому планування здійснення заходів щодо підтримки суб'єктів підприємництва довелось робити без урахування АР Крим, тимчасово окупованих частин Луганської та Донецької областей. Саме в цей період почались перші «проблиски» у правовому регулюванні економіки, з урахуванням низки антикризових явищ.

У 2020 році у регулюванні порядку здійснення господарської діяльності сталися абсолютно кардинальні зміни. Це було пов'язане із карантинними обмеженнями по всій території держави, які були введені Законом України «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» від 11.03.2020 р., Постановою Кабінету Міністрів України «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» від 09.12.2020 р. №1236.

Це настав п'ятий етап у регулюванні господарської діяльності. Сьогодні він дещо трансформувався: окрім викликів, які з'явилися у законодавця через необхідність запровадження карантинних обмежень, додалися ще й виклики, пов'язані з повномасштабним вторгненням на територію нашої держави, руйнуванням інфраструктури, енергетики, логістичних шляхів тощо. Було прийнято низку нормативно-правових актів, які унеможливають дію спеціальних режимів господарювання. Зокрема, це Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 р. № 64/2022. Його було введено в дію Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»» від 24.02.2022 р. № 2102-IX.

II. Основні виклики ефективності державної політики у сфері спеціальних режимів господарювання

Останні 3 роки Українська держава стикається з викликами, які досить складно можна «узгодити» із запровадження спеціальних режимів здійснення господарської діяльності. Тому необхідно реформувати своє законодавство таким чином, щоб створити ефективну систему правового регулювання господарської діяльності в особливих умовах. Хоча такі види правових режимів були запроваджені ще Господарським кодексом України (при його прийнятті, у 2003 році), проте реальних механізмів так і не було розроблено.

На сучасному етапі розвитку України значення набуває структурно-галузева перебудова всієї економіки нашої держави. Це пов'язано з викликами, спричиненими ще у 2014 захопленням низки територій з боку держави-агресора, продовженням повномасштабної війни. Також досить багато проблем для ефективного функціонування економічної системи України виникло під час запровадження обмежувальних заходів у всіх її сферах, обумовлених карантинном на всій території України з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Пізніше – виникли питання щодо подолання наслідків пандемії та стабілізації економіки, про що наголошувалось низкою аналітиків та вчених (Українська економіка впала за півроку на 6,5%. У другому кварталі, 2022).

Звісно, що період війни 2022–2023 років виявив ще цілу низку прогалин у регулюванні економіки держави. Зокрема, незрозумілим є основа правового регулювання порядку відновлення територій, відбудови цілих житлових масивів, міст та містечок, а також відшкодування збитків, заподіяних не тільки фізичним, але й юридичним особам. Відповідно до звіту, підготовленого Світовим банком, Єврокомісією та українським урядом, вартість відбудови України та її економіки вже зараз сягає близько 349 мільярдів доларів США – і це станом на 1 червня 2022 року (Саліван, Ржеутська, 2022).

Варто зауважити, що будь-яка економічна система рано чи пізно підпадає під вплив різного роду негативних явищ. Це нормальний процес розвитку будь-якої системи.

Криза є невід'ємною складовою безперервного процесу суспільного розвитку та рушієм еволюційних і революційних змін у соціальному, науково-технічному, економічному, духовному житті людства. Залежно від різновиду, типу, природи походження, масштабів та особливостей протікання, криза має певний ступінь керованості. Зазначене зумовлює необхідність впровадження ефективного механізму антикризового регулювання (Олешко, 2012: 4).

Зараз питання у тому, щоб віднайти способи ефективно працювати у будь-яких умовах. На жаль, сьогодні складно реально передбачити, коли саме закінчиться ця жахлива війна. Ще складніше спрогнозувати, коли саме українська економічна система здатна буде подолати її наслідки. Проте однозначно необхідно акцентувати увагу на тому, щоб важливий компонент суверенітету (у тому числі) – економічна система – могла працювати як чіткий механізм за будь-яких умов. Для цього треба найбільш точно сформулювати основні цілі, головні чинники, що впливають на стан системи та вихід з такого становища за допомогою правових засобів. Це можливо при виборі найбільш оптимальних напрямків державної політики у цій сфері.

Якщо вести мову про механізм антикризового регулювання національної економіки, то є 2 групи принципів регулювання економіки, які складають його основу. Це загальні та спеціальні принципи. Загальні принципи регулювання економіки є актуальними у будь-який період розвитку тієї чи іншої держави. Зокрема, це принцип ефективності, справедливості, стабільності тощо. Спеціальні принципи є базисом антикризового регулювання у таких ситуаціях, які ми можемо бачити в нашій економічній системі сьогодні. До них слід віднести: 1) принцип орієнтованості регулювання на досягнення стратегічних цілей циклічного розвитку, що передбачає пріоритетність забезпечення сталого економічного розвитку на довгострокову перспективу над ситуативними вигодами короткострокового впливу; 2) принцип підпорядкованості стратегічним цілям суспільного розвитку – витікає із визначення антикризового регулювання як складової стратегічного державного регулювання національної економіки; 3) принцип прозорості і відкритості прийняття та реалізації антикризових заходів, що передбачає на явність гласних, загальних «правил гри» для всіх економічних суб'єктів; 4) принцип своєчасності прийняття антикризових заходів – передбачає прогнозування, діагностику та оперативне реагування на симптоми кризи з метою недопущення кумулятивного накопичення кризового потенціалу; 5) принцип узгодженості та скоординованості з міждержавними антикризовими програмами – передбачає врахування при виробленні національної антикризової стратегії впливу антикризової політики країн – зовнішньоекономічних партнерів та наднаціональних структур (Олешко, 2012: 6).

Варто зауважити, що саме в умовах кризи державна політика у сфері регулювання діяльності суб'єктів господарювання, надання певних преференцій, запровадження обмежень тощо повинна бути найбільш прозорою та виваженою. Це дозволить мінімізувати наслідки кризи, а також скоротить період «знаходження» в ній.

III. Сучасний етап формування державної політики у сфері спеціальних режимів господарювання.

Сьогодні пріоритетом нашої держави є збереження її суверенітету. Це можливе за умови повернення територій. Військові демонструють неабияку звитягу. Проте важливим є і буде економічна складова. Тому що для всіх учасників війна – це досить дороге «явище».

Одним з фундаментальних національних інтересів України є сталий розвиток національної економіки. Такий розвиток можливий за наявності дієвого механізму правового регулювання, орієнтованого на створення сприятливих умов для ведення господарської діяльності і задоволення економічних потреб суспільства, що обумовлює наявність системоутворюючого, комплексного, сучасного кодифікованого акту. Для

цього необхідно розробити систему правового регулювання, по-перше, виходу з глибокої кризи, а, по-друге, визначення пріоритетів розвитку економіки саме сьогодні.

Сучасний стан правового регулювання, організації та безпосереднього здійснення господарської діяльності характеризується низкою проблем, серед яких:

- недостатнє врахування тенденцій розвитку та досягнень світової економічної науки в правовому забезпеченні економіки України;

- низька ефективність сучасних методів та засобів господарсько-правового впливу на економіку в умовах триваючих зовнішніх загроз, зумовлених біологічними (пандемія COVID-19), військовими (окупація частини території України) та іншими чинниками;

- недостатня інтеграція Цілей сталого розвитку у механізм господарсько-правового регулювання економічних відносин;

- невпорядкованість і суперечливість підходів щодо визначення організаційно-правових форм господарювання, видів суб'єктів господарської (економічної) діяльності, наявність протиріч і прогалин у визначенні їх правового статусу, відсутність заохочень стосовно корпоративної соціальної відповідальності таких суб'єктів;

- диспропорції у визначенні ступеня і меж участі органів державної влади і місцевого самоврядування в господарських (економічних) відносинах, неефективність управління підприємствами державного і комунального секторів економіки, недостатність економіко-правових стимулів для реалізації масштабних інфраструктурних проєктів на засадах публічно-приватного партнерства, недосконалість підходів до надання державної допомоги суб'єктам господарювання, застосування окремих засобів державного регулювання та здійснення державного контролю й нагляду у сфері господарської (економічної) діяльності;

- недосконалість порядку розгляду органами Антимонопольного комітету України справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, неповна відповідність системи контролю за допустимістю державної допомоги для конкуренції правовим актам Європейського Союзу;

- недостатній рівень правового забезпечення використання майна при організації та здійсненні господарської (економічної) діяльності;

- відсутність чітких, системних правових положень щодо способів і правових форм комерціалізації прав інтелектуальної власності у сфері господарювання;

- недостатня правова регламентація щодо укладання, виконання та припинення договорів у сфері господарської (економічної) діяльності;

- відставання правового регулювання від наявної практики та тенденцій щодо цифровізації господарської (економічної) діяльності, використання у цій діяльності новітніх електронних та інших технологій, поширення електронної комерції, обігу криптовалют, впровадження смарт-контрактів тощо;

- низький рівень забезпечення захисту прав і законних інтересів учасників господарських (економічних) відносин;

- недосконалість положень щодо відповідальності за вчинення суб'єктами господарювання правопорушень окремих видів, часткова невідповідність потребам сьогодення переліку підстав такої відповідальності та санкцій за вчинення правопорушень у сфері господарювання;

- надмірна зарегульованість і водночас наявність прогалин, протиріч у регулюванні діяльності в окремих галузях і сферах економіки;

- несприятливість правових умов для здійснення інноваційної, інвестиційної, зовнішньоекономічної діяльності, інтеграції України у світовий економічний простір;

- суперечливе визначення спеціальних режимів господарювання (господарська діяльність у Збройних Силах України, господарська діяльність в умовах надзвичайного стану, проведення ООС тощо).

Зазначені проблеми у правовій площині поряд із іншими чинниками негативно впливають на стан економіки України, що проявляється, зокрема, у високому рівні її «тінізації», обмеженні підприємницької ініціативи, скороченні промислового виробництва, низькій привабливості України для іноземних інвесторів (Концепція модернізації господарського законодавства України, 2021).

Варто зауважити, що законодавець робить окремі кроки щодо модернізації законодавства у сфері регулювання господарської діяльності як у цілому, так і щодо окремих проблем запровадження механізмів. Так, прийнято низку нормативно-правових актів, які заповнили пробіли у законодавстві у цей непростий для держави час.

Так, відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 (Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки, 2020) зазначено першочергові завдання регіональної політики на новий етап розвитку нашої держави. Окремо слід наголосити, що такі завдання як прискорення економічного зростання регіонів та підвищення їх конкурентоспроможності можливо виконати лише за певних умов. Такими умовами визнаються: 1) ефективне використання внутрішнього потенціалу регіону; 2) створення нових робочих місць; 3) покращення зайнятості населення та 4) створення умов для повернення на батьківщину трудових мігрантів.

Всі ці умови можливо створити у тому разі, коли ефективно працюватиме місцевий бізнес або ж «прийде» у певний регіон іноземний інвестор. При цьому всі ці умови – це швидше результати провадження ефективної державної політики у сфері регулювання діяльності суб'єктів господарювання.

Варто також проаналізувати ще один нормативно-правовий акт. Це Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» від 09.07.2022 р. № 2389 (Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій, 2022). Цим документом було внесено кардинальні зміни до низки нормативно-правових актів. Зокрема, до Господарського кодексу України – включено статтю 415, яка регулювання діяльність територій пріоритетного розвитку. Позитивним є те, що все ж таки законодавець підійшов концептуально до регулювання режимів провадження господарської діяльності: внесено відповідні зміни до Закону України «Про засади державної регіональної політики» і доповнено його новими нормами (Про засади державної регіональної політики, 2015). Так, додано статтю 11-2 «Функціональні типи територій», де власне й визначено види функціональних типів територій:

1) **території відновлення** – мікрорегіони, територіальні громади, на території яких відбувалися бойові дії та/або які були тимчасово окуповані, та/або території яких зазнали руйнувань об'єктів критичної інфраструктури, соціальної інфраструктури, об'єктів житлового фонду внаслідок ведення бойових дій, а також які характеризуються різким погіршенням рівня соціально-економічного розвитку та значним переміщенням населення до інших регіонів та/або інших держав;

2) **регіональні полюси зростання** – мікрорегіони, територіальні громади, що характеризуються значно кращими географічними, демографічними, соціально-економічними показниками розвитку порівняно з іншими подібними територіями регіону, та зростання яких позитивно впливає на суміжні території, регіон та/або державу в цілому;

3) **території з особливими умовами для розвитку** – макрорегіони, мікрорегіони, територіальні громади, рівень соціально-економічного розвитку яких є низьким або на яких існують природні, демографічні, міжнародні, безпекові чи інші об'єктивні обмеження щодо використання потенціалу території для розвитку;

4) **території сталого розвитку** – самодостатні мікрорегіони, територіальні громади з наявним соціально-економічним потенціалом територій та спроможні до збалансованого розвитку в економічній, соціальній та екологічній сферах.

При чому акцентовано увагу на тому, що ці території запроваджуються «для планування відновлення та стимулювання розвитку регіонів та територій, а також з метою запровадження органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування спеціальних механізмів та інструментів».

Фактично мова йде про нові види спеціальних режимів господарювання. А також про нові підходи щодо виділення державної підтримки суб'єктам господарювання. Вважаємо необхідним зауважити, що такі підходи є досить позитивним зрушення у системі законодавчого регулювання спеціальних режимів господарювання. Тому що проводиться диференціація засобів державної підтримки в залежності від нагальної необхідності та території, на яку буде розповсюджуватись правовий режим.

Хоча такі базові поняття як «мікрорегіон» та «макрорегіон» знайшли своє відбиття у цьому Законі, є їх дефініції, проте окремі терміни потребують доопрацювання та уточнення. В цілому такі тенденції у правовому регулюванні слід визнати як позитивні. Звичайно, важливим завданням наразі є розробка також детального механізму реалізації положень цього нормативно-правового акту

Висновки. Насамкінець, слід зауважити, що сьогодні проходять процеси глибокої трансформації підходів до запровадження системи правового регулювання економічних відносин в умовах нагальної потреби «перезапуску» національної економічної системи України. Очевидною є необхідність створення ефективних механізмів регулювання створення та функціонування спеціальних режимів провадження господарської діяльності в умовах антикризового регулювання.

Список використаних джерел:

1. Модернізація системи державної підтримки суб'єктів господарювання в Україні. К.: НІСД, 2013. 28 с. сайт URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2013-06/1806_dop.pdf
2. Про державні цільові програми: Закон України від 18 березня 2004 року № 1621. сайт URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text>
3. Українська економіка впала за півроку на 6,5%. У другому кварталі – на 11%. сайт URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/08/6/663774/>
4. Артур Салліван, Лілія Ржеутська «Як війна вплинула на економіку України» сайт URL: <https://www.dw.com/uk/ak-vijna-vplinu-na-ekonomiku-ukraini/a-63093916>
5. А.А. Олешко Концептуальні засади антикризового регулювання національної економіки. Економіка та держава. 2012. №9. С. 4–7. сайт URL: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2012/3.pdf
6. Концепція модернізації господарського законодавства України сайт URL: <https://lexinform.com.ua/zakonodavstvo/kontseptsiya-modernizatsiyi-gospodarskogo-zakonodavstva-ukrayiny/>
7. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Постанова КМУ від 5 серпня 2020 р. № 695 сайт URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій: Закону України від 09.07.2022 р. № 2389 сайт URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#top>
9. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 5 лютого 2015 року № 156-VIII сайт URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#n53>

References:

1. Modernizatsiya systemy derzhavnoi pidtrymky sub"yektiv hospodaryuvannya v Ukrayini (2013) [Modernization of the system of state support for business entities in Ukraine]. K.: NISS, 2013. 28 p. website URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2013-06/1806_dop.pdf [in Ukrainian].
2. Pro derzhavni tsil'ovi prohramy: Zakon Ukrayiny vid 18 bereznya 2004 roku № 1621 [On state target programs: Law of Ukraine of March 18, 2004 No. 1621] website URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text> [in Ukrainian].
3. Ukrayins'ka ekonomika vpala za pivroku na 6,5%. U druhomu kvartali – na 11% [The Ukrainian economy fell by 6.5% in six months. In the second quarter – by 11%] website URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/08/6/663774/> [in Ukrainian].
4. Artur Sallivan, Liliya Rzhheut-s'ka (2022) «Yak viyna vplynula na ekonomiku Ukrayiny» [Arthur Sullivan, Lilia Rzhheutska "How the war affected the economy of Ukraine"] site URL: <https://www.dw.com/uk/ak-vijna-vplynula-na-ekonomiku-ukraini/a-63093916> [in Ukrainian].
5. Oleshko (2012) Kontseptual'ni zasady antykrizovoho rehulyuvannya natsional'noyi ekonomiky. [Conceptual principles of anti-crisis regulation of the national economy] Ekonomika ta derzhava. 2012. №9. pp. 4–7. site URL: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2012/3.pdf [in Ukrainian].
6. Kontseptsiya modernizatsiyi hospodars'koho zakonodavstva Ukrayiny [The concept of modernization of the economic legislation of Ukraine] website URL: <https://lexinform.com.ua/zakonodavstvo/kontseptsiya-modernizatsiyi-gospodarskogo-zakonodavstva-ukrayiny/> [in Ukrainian].
7. Derzhavna stratehiya rehional'noho rozvytku na 2021–2027 roky. Postanova KMU vid 5 serpnia 2020 r. № 695 [State Regional Development Strategy for 2021–2027] Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 5, 2020 No. 695 website URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
8. Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo zasad derzhavnoi rehional'noyi polityky ta polityky vidnovlennya rehioniv i terytoriy: Zakonu Ukrayiny vid 09.07.2022 r. № 2389 [On amendments to certain legislative acts of Ukraine on the principles of state regional policy and policy of restoration of regions and territories: Law of Ukraine of 09.07.2022 No 2389] site URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#top> [in Ukrainian].
9. Pro zasady derzhavnoi rehional'noyi polityky: Zakonu Ukrayiny vid 5 lyutoho 2015 roku [On the principles of state regional policy: Law of Ukraine of February 5, 2015 No 156-VIII] site URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#n53> [in Ukrainian].